

emcdda.europa.eu

Evaluation of 'national drug strategies' in Europe

EMCDDA 2004 selected issue

In EMCDDA 2004 Annual report on the state of the drugs problem in the European Union and Norway

Temakapitel 1

Utvärdering av "nationella narkotikastrategier" i Europa

Mätmetoder för utvärdering av nationella narkotikastrategier

I många länder har man nyligen antagit en "nationell narkotikastrategi" ⁽¹⁴⁶⁾. Detta kapitel handlar om planerna för att utvärdera dessa strategier, vilket för första gången har blivit möjligt i europeisk skala tack vare de nationella kontaktpunkternas insatser under året. Deras arbete har bidragit till att förtydliga hänvisningarna till utvärdering i de "nationella narkotikastrategierna", vilka inte alltid är uppenbara eller särskilt tydliga.

Åtgärderna för att utvärdera europeiska "nationella narkotikastrategier" kan delas in i tre huvudsakliga aktiviteter: 1) övervakning, dvs. rutinmässig insamling av uppgifter om narkotikaproblemet och om motåtgärder och insatser mot detta, 2) utvärdering av genomförandet, dvs. bedömning av det mervärde som skapats genom förverkligandet av de initiativ och tillförandet av de resurser som anges i narkotikastrategin, och 3) utvärdering av effekten (i allmänhet kallat bedömning av verkningsfullheten), dvs. en bedömning av de kort- och långsiktiga effekter ⁽¹⁴⁷⁾ på narkotikaproblemet som (åtminstone delvis) är en följd av den nationella narkotikastrategin (se figur 23) ⁽¹⁴⁸⁾.

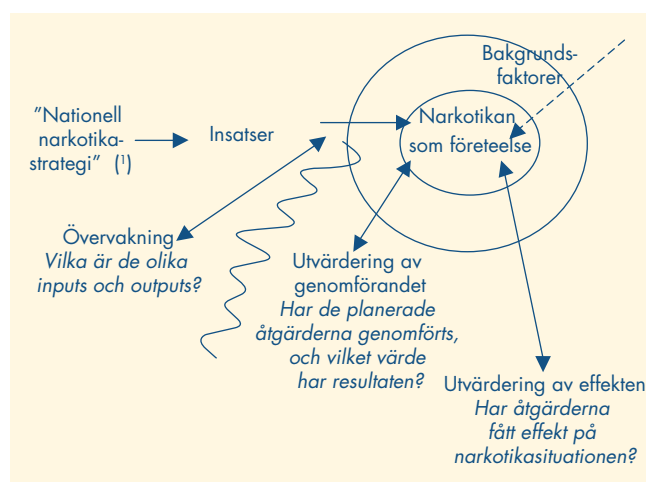
Den viktigaste skilljelinjen mellan olika länder i fråga om hur de gör för att utvärdera sin nationella narkotikastrategi går mellan de länder som övervakar sin strategi och de länder som planerar att utvärdera genomförandet och/eller effekten.

Begreppen "övervakning" och "utvärdering" är inte alltid tydligt åtskilda i de nationella narkotikastrategierna, och därför är det viktigt att vara medveten om skillnaden. Övervakning är en kontinuerlig och systematisk process som genererar rutindata av kvantitativ och kvalitativ typ om narkotikaproblemet och de åtgärder som vidtagits mot detta. Denna process kan ge regelbunden feedback om genomförandet av verksamheterna (feedback om "inputs", dvs. vilka resurser som har satsats, och om "outputs", dvs.

vilka åtgärder som har genomförts, under vilken period och av vem). Däremot ger övervakning för det mesta inte någon information om effekterna av en strategi eller några svar på frågan varför en viss aktivitet uppnår eller inte uppnår sina mål. Även om ett övervakningssystem ofta kan ge information om utvecklingen för narkotikaproblemetets olika aspekter och de åtgärder som har vidtagits mot detta, kan ett sådant system i allmänhet inte avgöra om de konstaterade förändringarna är en direkt följd av de vidtagna åtgärderna (fastställande av orsakssamband).

Frågan om orsakssamband och andra komplexa vetenskapliga frågor besvaras i stället genom utvärdering (se tabell 5), dvs. "en bedömning av värdet av en offentlig åtgärd" (i det aktuella fallet en nationell narkotikastrategi) "utifrån vissa kriterier" (relevans, kostnadseffektivitet, effekt) "och tydliga normer" (kvalitet, kvantitet) (definitionen hämtad från Europeiska kommissionen, 1999) som i allmänhet förutsätter fördjupande undersökningar. En utvärdering består därför väsentligen av två komponenter:

Figur 23: Utvärderingsnivåer i "nationella narkotikastrategier"

(1) Termen "narkotikastrategi" inbegriper även eventuella likvärdiga handlingsplaner som tar sin utgångspunkt i strategin.

⁽¹⁴⁶⁾ Definieras i kapitel 1, s. 17.

⁽¹⁴⁷⁾ För enkelhetens skull kommer vi här att använda uttrycket "utvärdering av effekten" för utvärdering såväl av kortsiktiga effekter som av långsiktiga effekter – två helt olika vetenskapliga aktiviteter som man i allmänhet gör åtskillnad mellan i den relevanta litteraturen.

⁽¹⁴⁸⁾ I en heltäckande utvärdering skulle man granska även kostnadseffektiviteten, dvs. grovt uttryckt kostnaden för att åstadkomma de kort- och långsiktiga effekterna. Uppgifter om denna aspekt fanns dock bara att tillgå för Spanien (se nedan).

Tabell 5: Vanligt förekommande utvärderingsterminologi (utvärderingsmetoder för åtgärder av strukturell typ)

Övergripande utvärdering	Utvärdering av en insats i dess helhet.
Sammanhang	En hög grad av sammanhang innebär att tankarna bakom insatsen inte är motsägelsefulla och/eller att insatsen inte motverkar andra insatser med liknande mål.
Relevans	En hög grad av relevans innebär att målen för en insats är lämpliga med tanke på de behov, problem och frågor som insatsen avser.
Konsekvens	En hög grad av konsekvens innebär att positiva/negativa effekter på andra områden av ekonomisk politik, socialpolitik eller miljöpolitik maximeras/minimeras.
Nytta	En hög grad av nytta innebär att effekterna motsvarar de behov, problem och frågor som insatsen avser.
Verkningsfullhet	En hög verkningsfullhet innebär att de uppställda målen uppnås.
Kostnadseffektivitet	En hög kostnadseffektivitet innebär att de eftersträvade effekterna uppnås till rimlig kostnad.
Kostnadseffektivitetsanalys	Utvärderingsverktyg för bedömning av kostnadseffektivitet.
Nyttokostnadsanalys	Utvärderingsverktyg för bedömning av insatsens fördelar för alla i den berörda gruppen, på grundval av penningvärden som åsätts insatsens alla olika konsekvenser.
Resultat	Det som finansieras och åstadkoms (eller förverkligas) med de pengar som anslagits till en insats.
Effekt	En konsekvens som påverkar de direkt berörda efter det att dessa avslutat sin medverkan i en insats, eller efter det att en offentlig facilitet har färdigställts, eller också en indirekt konsekvens som påverkar övriga berörda, som kan vara vinnare eller förlorare.

Källa: Europeiska kommissionen, 1999.

dels 1) bevis – baserade på uppgifter som håller god kvalitet, dvs. har samlats in enligt vetenskapliga metoder (övervakning och fördjupande undersökningar) – för att det finns ett orsakssamband mellan genomförandet av en politik och en förändring hos den företeelse som studeras, dels 2) ett värdeomdöme om den effekt som har uppnåtts, vilket så småningom måste ingå i beslutsunderlag.

I praktiken finns det en ofrånkomlig koppling mellan begreppen "utvärdering" och "övervakning", men trots att de båda termerna i vissa dokument behandlas som synonymer bör man komma ihåg att övervakning inte är detsamma som utvärdering (även om övervakning definitivt ingår i utvärdering).

I Förenade kungariket offentliggjordes den aktualiserade nationella narkotikapolitiken år 2002 efter en revidering på bred front där hänsyn togs till all evidens, bl.a. utvärderingar av de båda komponenterna tillgång och efterfrågan. Den nationella narkotikastrategin är föremål för "övervakning", "uppföljning" och "resultatstyrning", men inte "utvärdering" (Förenade kungarikets nationella rapport, s. 106). I Norge är ett av syftena med den nya handlingsplanen för narkotika och alkohol att det skall utvecklas ett system för att mäta i vilken utsträckning planens mål och delmål uppnås (Norges nationella rapport, s. 65). I Tjeckiens nationella narkotikapolitiska strategi för 2001–2004 fastställs mål på olika nivåer, framgångsindikatorer och verktyg för utvärdering av kostnadseffektiviteten inom var och en av strategins huvuddelar. Det övervakas regelbundet i vilken mån de

olika arbetsuppgifterna utförs, men däremot har strategin ännu inte utvärderats med tillämpning av de fastställda framgångsindikatorerna och utvärderingsverktygen. Ett skäl till detta kan vara den avsevärda kostnaden för externa utvärderingar (Tjeckiens nationella rapport, s. 114). Enligt den nya danska handlingsplanen skall ett antal specifika verksamheter löpande "utvärderas" (Danmarks nationella rapport, s. 67). I Ungern och Polen anges det i den nationella narkotikastrategin ett system för att följa upp i vilken mån arbetsuppgifterna har utförts (Nationella Reitox-rapporter), medan man i Slovenien trots att den nya nationella strategin "föreskriver regelbunden utvärdering av genomförandet" ännu inte har gjort någon utvärdering (Sloveniens nationella rapport, s. 61). I Litauen kommer den nationella narkotikastrategin (2004–2008) att genomföras "med hänsyn tagen till landets ekonomiska möjligheter" (Litauens nationella rapport, s. 35). Estlands nya nationella narkotikastrategi "innefattar övervaknings- och utvärderingskomponenter samt fastställer resultatindikatorer" (Estlands nationella rapport, s. 86).

I Finland och Sverige (Finlands nationella rapport, s. 113; Sveriges nationella rapport, s. 75–76) betonar den nationella narkotikastrategin övervakning av strategins genomförande mer än utvärdering av dess effekt. I Sverige ansvarar narkotikasamordnaren, som utsågs 2002, för att se till att den nationella handlingsplanen följs upp (i årliga rapporter). Även i Finland finns det planer på forskning som skall fastställa vilka parametrar narkotikamyndigheten skall använda som referens när den övervakar och utvärderar sina verksamheter. Luxemburgs nationella

kontaktpunkt rapporterar att resultaten av planen för 2000–2004 kommer att utvärderas 2005 med sikte på utformningen av ytterligare och framtida strategier (Luxemburgs nationella rapport, s. 94). I Tyskland görs det i 2002 års handlingsplan mot droger och missbruk för första gången ett försök att fastställa operativa mål och kriterier som kan användas för att avgöra om olika insatser lyckas eller inte (Tysklands nationella rapport, s. 101), och Italiens treåriga program 2002–2004 främjar utvärdering på preventionsområdet och när det gäller återanpassning i samhället.

Bland de länder som redovisar en utvärdering antingen av den nationella narkotikastrategins genomförande eller av dess verkningsfullhet finns Grekland, Spanien, Frankrike, Irland och Portugal (se tabell 6). I den spanska och den grekiska strategin nämns "utvärdering av verkningsfullheten". I Spanien sägs det att den nioåriga nationella strategin skall utvärderas med avseende på sitt genomförande både övergripande och sektorsvis, något som skall ske dels "i halvtid" år 2003, dels år 2008. Syftet är att "förbättra de offentliga åtgärdernas verkningsfullhet och kostnadseffektivitet" (Spaniens nationella rapport, s. 85) genom att mäta de tillhandahållna tjänsterna kvantitativt och kvalitativt. I Grekland hänvisas det på liknande sätt i den nya handlingsplanen mot narkotika (2002) till en extern utvärdering av de genomförda åtgärdernas övergripande verkningsfullhet, en utvärdering som kan komma att ske i framtiden och bygga på EU-indikatorer och internationella indikatorer (Greklands nationella rapport, s. 110).

I Frankrike, Irland och Portugal skall det enligt den nationella narkotikastrategin göras en övergripande⁽¹⁴⁹⁾ och sektorsvis utvärdering, i vissa fall av verkningsfullheten (Irlands nationella rapport). De redovisade uppgifterna visar dock att man i de utvärderingar som hittills gjorts har

bedömt graden av genomförande snarare än strategins verkningsfullhet. I Frankrike omfattade utvärderingen av den treåriga handlingsplanen för 1999–2002 (som utfördes av Observatoire Français des Drogues et des Toxicomanies (OFDT) mellan 2000 och 2003) både en "övergripande utvärdering" och utvärderingar av fem prioriterade program⁽¹⁵⁰⁾. Utvärderingen innebar dock inte att man uttalade sig om de vidtagna åtgärdernas effekt på den övergripande narkotikasituationen utan i huvudsak i vilken mån de operationella målen uppnåtts. I Irland skall det enligt den nationella narkotikastrategin göras "en oberoende utvärdering av den övergripande ramens verkningsfullhet senast i slutet av 2004" (National Drugs Strategy 2001–2008: Building on Experience, s. 111). Det förefaller dock som att utvärderingen kommer att omfatta en undersökning av i vilken mån narkotikastrategin har genomförts och huruvida den uppnått de strategiska målen, snarare än en fullständig bedömning av strategins effekt på narkotikamissbruket. I Portugals narkotikastrategi står det att det skall göras "en oberoende extern utvärdering av strategins övergripande och sektorsvisa genomförande" (Portugals nationella rapport, s. 65). Det rapporteras dessutom om en intern utvärderingsprocess.

I de medlemsstater som inte har någon "nationell narkotikastrategi" i egentlig mening har intresset för övergripande utvärdering varit svagt på senare år, även i de länder där man brukar utvärdera enskilda narkotikaprojekt. Ett exempel är Nederländerna, där forskning, övervakning och utvärdering traditionellt är en del av narkotikapolitiken och där det finns en ny (2002) "statlig styrstrategi" som är tänkt att ge vägledning i resultatfrågor till offentliga förvaltningsorgan (bl.a. sådana som ägnar sig åt hälsovård och narkotikafrågor) (Nederländernas nationella rapport, s. 83–84). I Österrike har visserligen övervakningsarbetet på narkotikaområdet

Tabell 6: Kännetecknen för utvärderingen av vissa nationella strategier

	"Nationell narkotikastrategi"	Utvärderingens räckvidd	Utvärderingens syfte	Utvärderad period
Grekland	Handlingsplan 2002–2006	Övergripande och specifik	Verkningsfullhet	Ingen
Spanien	Nationell narkotikastrategi, 2000–2008	Övergripande och specifik	Verkningsfullhet och kostnadseffektivitet	2003–2008
Frankrike	Treårig plan mot droger och för förebyggande av beroende, 1999–2001	Övergripande och specifik	Genomförande	2002
Irland	Nationell narkotikastrategi, 2001–2008: "Building on Experience"	Övergripande och specifik	Genomförande	2004–2008
Portugal	Nationell strategi för kampen mot droger 1999; handlingsplan 2000–2004	Övergripande och specifik	Genomförande	2004

⁽¹⁴⁹⁾ Övergripande utvärdering: utvärdering av en åtgärd i dess helhet (se tabell 5).

⁽¹⁵⁰⁾ 1) De regionala överenskommelserna om mål på hälsoområdet och det rättsliga området, 2) den regeringsdepartementsövergripande policyn för yrkesutbildning, 3) de regionala politiska programmen för förebyggande av missbruk, 4) vissa specialiserade organs experimentella uppsökande verksamhet i syfte att erbjuda allmän vård för personer som uppvisar missbruksbeteende och 5) programmen för att minska riskerna i distrikt 18 i Paris.

ökat avsevärt på senare år, men det har inte gjorts några utvärderingar vare sig av förbundsstaternas planer (bortsett från preliminära utvärderingar i Vorarlberg) eller av den övergripande narkotikapolitiken (Österrikes nationella rapport, s. 63). I de återstående länderna (Cypern, Lettland, Malta och Slovakien samt Bulgarien, Rumänien och Turkiet) finns det inte tillräckligt med information för att man skall kunna säga något om utvärderingen av de nationella narkotikastrategierna (i den mån sådana över huvud taget finns).

Utvärdering i förhand, i halvtid och i efterhand

I handboken för utvärdering av EU-verksamheter (Europeiska kommissionen, 2003) anges det fyra huvudskäl till att göra en utvärdering: 1) att bidra till utformningen av insatser, 2) att förbättra kvaliteten på en insats, 3) att bidra till en effektiv resursfördelning (dvs. kostnadseffektivitet) och 4) att redovisa vad insatsen har åstadkommit (dvs. redovisningsskyldighet). Handboken beskriver också tre olika utvärderingsskeden: i förhand, i halvtid och i efterhand.

En förhandsutvärdering görs innan insatsen genomförs, och avsikten uppges vara att bedöma behovet av åtgärder eller att fastställa ett utgångsläge. Förhandsutvärdering tas upp i de nationella narkotikastrategierna som översynsprocesser som genomförs av parlamentsutskott, regeringsutskott eller regeringsdepartement (Belgien, Tyskland, Spanien, Irland, Portugal, Sverige).

Halvtidsutvärderingar nämns i den spanska, den irländska och den portugisiska nationella narkotikastrategin som ett verktyg för att justera åtgärderna och målen "längs vägen". Att på detta sätt justera "längs vägen" är inte något som enbart förekommer i de länder som har en formell utvärderingsprocess. Så uppger man sig nämligen arbeta även i de länder som har upprättat övervakningssystem, där man använder dessa system för att få fram tillförlitlig information som kan utgöra underlag för justering och omorganisation av framtida åtgärder. Detta förefaller röra sig om värdeomdömen av det slag som främst kännetecknar utvärderingsarbete. Även här används "övervakning" och "utvärdering" om vartannat.

En efterhandsutvärdering omfattar hela åtgärdsperioden, ofta med särskilt fokus på slutresultaten, och syftet är att få fram underlag för framtida åtgärder. Sådana utvärderingar rapporteras från Frankrike, där syftet med den slutliga utvärderingen av handlingsplanen var att man skulle se över åtgärderna och målen för en ny narkotikaplan, och det har föreslagits att efterhandsutvärderingar skall göras 2008 i Spanien, Irland och Portugal.

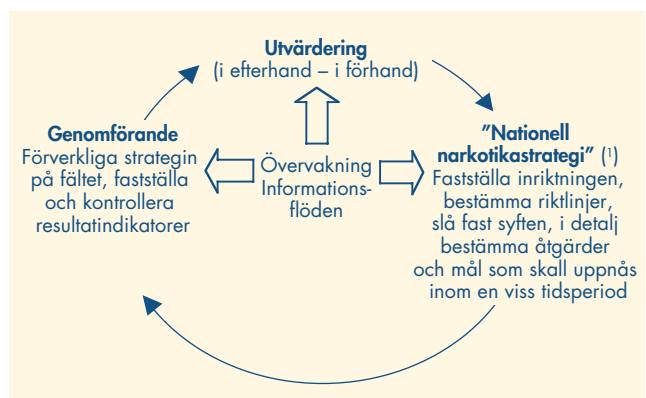
På narkotikaområdet syftar utvärderingsprocessen alltid till att förbättra kvaliteten på befintliga åtgärder och utformningen av nya åtgärder. Man kan dock förmoda att förhands- och efterhandsutvärderingen sammanfaller när en narkotikastrategi efterträder en annan, vilket ger en cyklisk process där den föregående strategins slutresultat ingår i underlaget för den kommande strategin (se figur 24).

Utvärderingsaktörer

En annan viktig fråga som tas upp i de "nationella narkotikastrategierna" är om de ansvariga för utvärderingen skall vara personer inom organisationen (interna utvärderare) eller utomstående personer (externa utvärderare). Det finns exempel på bådadera, och båda alternativen har sina för- och nackdelar.

Interna utvärderare kan ha bredare kunskaper om strukturer och kommunikationsmekanismer, de känner bättre till organisationen och ämnet, och de har bättre tillgång till datakällor. De kan dock tendera att ursäkta misslyckanden att uppnå mål, och de är mindre benägna att göra iakttagelser eller föreslå ändringar som skulle kunna ses som ett hot mot organisationen. Externa utvärderare bör däremot ge en mer objektiv och tillförlitlig bild eftersom de inte är engagerade i organisationen. De kan emellertid ha svårare att få tillgång till informationskällor, och det finns även en risk att de skall försöka göra kunden nöjd genom att redovisa så bra resultat som man kan förvänta sig. Dessutom är det ofta dyrt att anlita externa utvärderare. Valet står alltså mellan å ena sidan en bättre förståelse av situationen och förmågan att få fram information, och å andra sidan större objektivitet och bättre utvärderingskompetens.

Figur 24: Utvärdering som cyklisk process

(1) Termen "narkotikastrategi" inbegriper även eventuella likvärdiga handlingsplaner som tar sin utgångspunkt i strategin.

De flesta medlemsstaterna verkar föredra en kombination av intern och extern utvärdering: i Irland kommer halvtidsutvärderingen av den nationella narkotikastrategin att göras år 2005 av externa konsulter under ledning av en sektorsövergripande styrgrupp, i Portugal kommer intern personal och externa konsulter att ha hand om utvärderingen av handlingsplanen för 2000–2004, och i Frankrike har externa utvärderare och intern OFDT-personal skött olika aspekter av utvärderingen av den treåriga handlingsplanen. I Spanien utförs nu halvtidsutvärderingen (2004) av personalen vid organisationen för den nationella narkotikaplanen (PNSD), medan det enligt den grekiska planen krävs en extern utvärdering. I Sverige kommer Folkhälsoinstitutet att utvärdera folkhälsopolitiken genom att mäta ett antal livsstilsvariabler. Ett av politikens mål (nr 11) är att minska användningen av tobak och alkohol, få till stånd ett narkotika- och dopningsfritt samhälle och minska de skadeverkningar som ett allför omfattande hasardspel medför.

I alla länder där en utvärderingsprocess genomförs verkar den nationella myndigheten för narkotikasamordning ha ansvaret för att organisera denna process och se till att den genomförs: det regeringsdepartementsövergripande organet MILDT i Frankrike, PNSD i Spanien, narkotikainstitutet IDT i Portugal, narkotikadirektoratet i Irland, narkotikasamordnarens kansli i Sverige och den allmänna narkotikaenheten i Belgien (som tillkännagavs i Belgiens "strategi" 2001). Inom dessa myndigheter är det centrumen för narkotikaövervakning – vilka oftast även är nationella Reitox-kontaktpunkter – som ansvarar för att tillhandahålla den information och de uppgifter som krävs för utvärderingen, ibland är de också formellt ansvariga för utvärderingen.

Mål och indikatorer

Det diskuteras ofta i vilken mån det går att mäta effekten av de åtgärder som vidtagits till följd av en nationell narkotikastrategi. I internationella och nationella narkotikastrategier hänvisas det både till mycket "allmänna mål", som att "minska riskerna för narkotikamissbrukare" eller "sträva efter ett drogfritt samhälle", och till "operativa mål", som att "öka antalet behandlingsplatser" eller "inrätta en myndighet för narkotikasamordning". Både de "allmänna" och de "operativa" målen kan gynnas av att man slår fast konkreta målsättningar. De allmänna målen är viktiga som grundval för den nationella narkotikapolitiken, t.ex. när det gäller att definiera en inriktning, men de är svåra att mäta. De operativa målen är beroende av att

kvantitativa och kvalitativa initiativ genomförs, vilket innebär att de borde vara lättare att mäta.

Experter och yrkesfolk brukar påpeka att en strategi inte kan utvärderas vetenskapligt annat än om dess mål uttrycks på ett tydligt, otvetydigt och mätbart sätt, varvid åtskillnad men även kopplingar görs mellan "allmänna" och "operativa" mål. I själva verket måste man se de "operativa" målen som ett sätt att göra de "allmänna" målen mer konkreta. Sedan bör man fastställa resultatindikatorer som gör att man kan mäta i vilken mån målen har uppnåtts. För närvarande är det bara ett fåtal nationella narkotikastrategier som uppfyller dessa krav.

Kostnadseffektivitet

Det är få nationella strategier som mer än i förbigående nämner nyttokostnadsanalys eller kostnadseffektivitetsanalys. Undantaget är den spanska strategin, där det sägs att man vid utvärderingen av den nationella strategin även skall försöka mäta den offentliga politikens kostnadseffektivitet. Även om budgetar och kostnader är en viktig fråga för offentliga förvaltningar, finns det när det gäller narkotikaområdet (enligt den definition som används i förra årets årsrapport, ECNN, 2003b) en allmän brist på kunskap om hur mycket de offentliga åtgärderna sammanlagt kostar. Analyser av detta slag betraktas i allmänhet som en marginell företeelse och tas bara upp i ett fåtal forskningsverksamheter.

Begränsningar hos utvärdering

Bland forskare är det vedertaget att det är mycket svårt att avgöra om en narkotikapolitik är verkningfull eller inte. Experter och yrkesfolk varnar för de svårigheter som aktualiseras i samband med en effektutvärdering av en offentlig politik: man måste ta hänsyn till "lager av komplexitet" och "en mångfald av samband mellan orsak och verkan". Det kan nämligen vara svårt att upptäcka ett eventuellt orsakssamband mellan en narkotikapolitik och de kort- och långsiktiga effekterna av denna eftersom det finns så många olika insatser och effekter som skall mätas och eftersom även externa faktorer (bl.a. socioekonomiska förhållanden och subkulturer) kan påverka situationen. En del forskning tyder på att narkotikaproblemet kanske är mer beroende av beteende- och samhällsfaktorer än av politiska insatser.

Dessutom kan det faktum att narkotikamissbruk är olagligt innebära ett allvarligt hinder för uppgiftsinsamlingen, som är ett helt nödvändigt verktyg för varje utvärderingsprocess, något som leder till att många viktiga aspekter av narkotikaproblemet inte upptäcks. Man måste därför

noggrant tänka igenom hur man skall utvärdera narkotikapolitik, och utvärderingsresultaten måste tolkas med försiktighet.

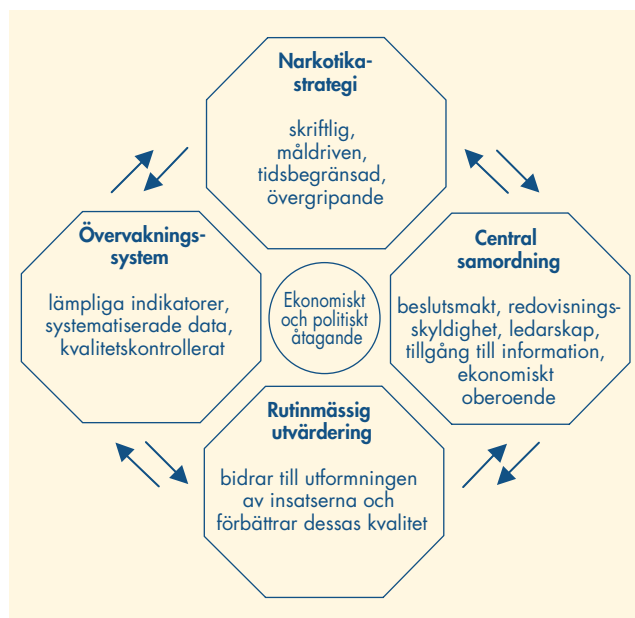
Slutsats

Att döma av de granskade uppgifterna förefaller de "nationella narkotikastrategierna" i allmänhet tolka "utvärdering" som att det innebär att man mäter genomförandet – framsteg, resultat och även misslyckanden – och så småningom gör någon form av bedömning av detta, snarare än att man utvärderar effekten på den övergripande narkotikasituationen. Detta är en viktig slutsats. De flesta länder som har haft ett narkotikaproblem i många decennier har nu förmågan (eller viljan) att via övervakningssystem skapa ett underlag för att mäta problemets omfattning och effekterna av deras insatser mot problemet. Man kan därför anse att narkotikapolitiken nu redovisas bättre än någonsin tidigare, vilket i sig är en betydande prestation.

Några få länder har gått längre och har tillkännagivit att de utöver att utveckla övervakningssystem även kommer att utvärdera genomförandet av den "nationella narkotikastrategin" i den bemärkelsen att de avser att göra en vetenskaplig undersökning med syftet att bedöma värdet av hela eller delar av strategin. Hittills syns dock inga tecken på vetenskaplig effektutvärdering i samband med övergripande nationella narkotikastrategier.

I allmänhet uppges det finnas en mer sofistikerad utvärderingsprocess i de länder som arbetar på ett mer strukturerat sätt med sin narkotikapolitik, dvs. i de länder som har en skriftlig, målinriktad och övergripande "nationell narkotikastrategi", en central samordningsmekanism och i slutändan en nationell samordnare och ett välfungerande övervakningssystem (se figur 25). Ett mer strukturerat arbetssätt, vilket i sig tyder på ekonomiskt och politiskt engagemang, förefaller vara en nödvändig förutsättning för ett mer utvecklat angreppssätt

Figur 25: Huvuddragen hos ett strukturerat narkotikapolitiskt arbetssätt

när det gäller utvärdering av den nationella narkotikastrategin. Denna hypotes behöver naturligtvis bekräftas genom ytterligare forskning.

Genom att man nu i allt högre grad ägnar sig åt övervakning och bedömning, har kunskapen om narkotikaområdet i EU ökat, vilket har berett vägen för bättre underbyggda beslut. Det är nu allmänt vedertaget i de gällande narkotikastrategierna att utvärdering har avgörande betydelse för möjligheterna att öppet redovisa politiken, uppnå resultat och använda de ekonomiska resurserna på ett ansvarsfullt sätt. Många projekt och enskilda insatser på narkotikaområdet innefattar redan en utvärderingskomponent, och om denna tendens nu utvidgas till att gälla alla mer omfattande narkotikainsatser kommer detta successivt att bidra till att göra de europeiska nationella narkotikastrategierna mer mätbara och mer verkningsfulla.